

tremi leti sekcijki odsek »Učiteljski pokret«. Naloge tega odseka so se določile takole: 1. da propagira med učiteljstvom potrebo proučevanja pedagoških in socialnih razmer otroka in socialnega ter kulturnega miljeja službenega kraja; 2. da daje za to delo potrebno iniciativo in navodila; 3. da skrbi, da se z doseženimi dognanji prilagodi delo v šoli in 4. da daje smernice za delo izven šole, ki naj ustrezajo ugotovljenim potrebam kraja.

Delo po smernicah Učiteljskega pokreta je docela prostovoljno; vodi ga upravni odbor sekcije po posebnem odsekovem odboru.

S poslovnim letom 1937/1938. je postala priloga Učiteljskega tovariša »Prosveta« glasilo Učiteljskega pokreta ter zavzela kot tako uvaževano mesto v stanovskih publikacijah. V dveh letih svojega sistematičnega dela so anketirali pokretaši mnogo tisoč slovenskih otrok ter priobčili rezultate svojih raziskavanj v »Prosveti«.

Miloš Verk:

Delo učiteljske organizacije za kmečko in gospodinjstvo nadaljevalno šolstvo

Miloš Verk,

podpredsednik sekcije in predsednik Učiteljskega društva Šmarje.

Ze od vseh početkov ima naša organizacija poleg stanovskega tudi nacionalni značaj. Saj se je sama ločitev učiteljskih vrst na bivšem Stajerskem izvršila vprav iz razloga, da uveljavljajo vzporedno borbo; poleg dela za stanovske koristi tudi organizirano in premišljeno delo v korist širšim plastem naroda. V dobi narodnega prebujanja in taborov je bilo učiteljstvo med prvimi, če ne morda prvi stan, ki se je v celoti oprijel dela za narodno samozavest in gospodarski napredek do takrat tlačene in nekega naroda.

Mestne in trške šole so bile v dobi ustanavljanja nacionalnih učiteljskih organizacij za naše učiteljstvo nedostopne, rezervirane za tuj element in posvečene raznarodovanju. Logična posledica tega sistema je bila, da se je vse narodno delo učiteljstva koncentriralo le na podeželje, na kmetijski stan. Tu je bilo edino torišče dela, tu so bili edini, a tem vidnejši uspehi.

Organizirano učiteljstvo — in takrat je pomenilo: biti organiziran, biti nacionalist — je ravno v svoji organizaciji črpalo pobude in sposobnosti za delo med narodom. Posameznik ne tvega, obupa, delo se izgubi. Analizirala naša organizacija pa dokazuje, da so vprav voditelji organiziranega učiteljstva bili istovrstno najboljši delavci za napredek naroda in pospeševalci njegovega blagostanja. To delo je bila bojna fronta na dve strani. Boj proti temi neznanja, še bolj boj proti vladajočemu sistemu, ki je imel interes na tem, da ostanejo gotovi narodi v duševni temi in gospodarski zavisnosti. Ako se še danes narod spominja svetlih primerov učiteljskega dela za kmeta, je to vendar znak, da so delali tudi drugi učitelji, četudi ne vsi z enakim uspehom, bolj nekako kot posamezniki sposobnejši in kot njihovi iskreni tovariši. Tovarištvo

Tako smo dobili izredno zanimive podatke o stanovanjskih razmerah šolskega otroka, o njegovi obleki, telesni zaposlenosti ter o njegovem telesnem razvoju. Vsi ti podatki kažejo v jarki svetlobi gospodarsko in socialno strukturo našega naroda ter dajejo že zdaj prizadevnemu učiteljstvu v roke zanesljiv kompas, kje mu je zastaviti z intenzivnim izvenšolskim delom. Poleg tega pa se bo zbrani material lahko učinkovito porabil za prepotrebne reforme šolskega dela in učnih načrtov. Do sedaj se je mogla staviti taka zahteva le iz splošnih mladinoslovnih in socialnih študij, ki pa niso prepričevalna vse dotlej, dokler se ne nanašajo na naše domače razmere. Z delom Učiteljskega pokreta je storjen prvi sistematičen začetek proučevanja naših slovenskih razmer, zato nimamo vzroka dvomiti, da bodo njegovi izsledki našli v vseh odločilnih činiteljih našega šolstva ter vse slovenske javnosti najučinkovitejši odmev.

Josip Ambrožič,

predsednik odseka za nadaljevalno šolstvo.

ustanovitvi obrtno-nadaljevalnih šol, temveč je predlagala tudi način, kako naj bi se te šole upravljele. Predlogi in resolucije so imeli uspeh.

Razvoj strokovno-nadaljevalnega šolstva je bil sicer počasen, vendar je začetek in napredek viden. Nadzorstvo nad šolstvom so vodili na Dunaju, toda nadzorniki po naših deželah, zlasti na Kranjskem so bili večinoma ljudje slovenskega mišljenja, pokolenja, prijatelji in pospeševalci našega, doma vzgojenega obrtniškega stanu in njegovega naraščanja.

Kot velik prijatelj, strokovnjak in za napredek obrtno-nadaljevalnih šol zelo vnet nam je znan pok. ravnatelj Ivan Šubic. Oral je ledino in dosegal v takratnih prilikah lepe uspehe, učiteljska organizacija pa je na svojih zborovanjih povsod poudarjala nujnost ustanovitve strokovno nadaljevalnih šol, dajala smernice in pobudo javnosti, ki ni nikdar dovolj poznala važnosti in koristi, ki jo ima narod, ako se hoče osamosvojiti od vsakega tujega vpliva tudi v obrtu.

Ob začetku svetovne vojne smo imeli Slovenci že lepo število obrtnih nad. šol. Bili smo nasproti drugim sosedom še vedno začetniki, vendar je bil uspeh in napredek dosežen s pomočjo učiteljstva in njegove organizacije.

Med vojno so šole po večini prenehale z delom in tudi nadaljevalnemu šolstvu ni vojna prizanesla. Po osvobojenju so prihajali zopet glasovi iz vrst organiziranega učiteljstva po ponovni otvoritvi obrtnih nadaljevalnih šol. Zlasti v Ljubljani smo na raznih učiteljskih zborovanjih zahtevali njihovo reorganizacijo. Ker se je vsled povoljne gospodarske konjunktore dvignilo število vajencev na 3-4 kratno predvojno stanje, je primanjkovalo izprašanih učiteljskih moči; nihče se ni toliko zanimal za obstoj in napredek tega šolstva kot osnovnošolsko učiteljstvo. Na nekem učiteljskem zborovanju v Ljubljani je izjavilo učiteljstvo, da prevzame pouk brezplačno toliko časa, da bodo oblasti uredile gmotno vprašanje. Večina ostalih intelektualcev pa se je branila dela in se tudi ni brigala za maleda, socialne zaščite, umstvene in strokovne naobrazbe potrebnega vajenca.

Nekaj let pred svetovno vojno so v Ljubljani izselili vse obrtno-nadaljevalne šole iz takratne realke v osnovno-šolska poslopja, kjer gostujejo vajenci in vajenke še danes. Vzporedno s kulturnim gospodarskim in socialnim delom učiteljskih društev po deželi,

v mestih in v industrijskih središčih je raslo po vojni zanimanje za pouk vajencev. Lahko tedaj poudarimo, da je učiteljska organizacija s požrtvovalnostjo slovenskega učiteljstva postavila idejno, pravno in materialno temelje obrtno-nadaljevalnemu šolstvu, seveda v skladu in s sodelovanjem ostale javnosti, ki je vselej več ali manj ugodno reagirala na klice organiziranega učiteljstva.

Obrtno nadaljevalno šolstvo je bilo in bo gojenec učiteljske organizacije in lastnina ter interes učiteljstva, organiziranega v JUU.

Kakšne načrte ima JUU v bodočnosti? Vedno hoče podpirati stremenje merodajnih činiteljev, da bo vajenec deležen moralne vzgoje in praktično izvežban v svoji stroki. Kot pomočnik in mojster bo v svoji stroki napredoval le tedaj, če se bo teoretično izobrazil v strokovno-nadaljevalnih šolah, praktično pa v delavnicah, urejenih v samostojnih šolskih zgradbah. Pogoji za moralni podvig našega naraščanja ter za teoretično in praktično izobrazbo mora biti: pedagoško didaktična izobrazba vseh učnih moči. Ljudsko-šolski učitelji bodo še nadalje ostali najboljši vzgojitelji vajencev, ker spadajo ti vajenci že po zakonu o ljudskih šolah tudi po dovršeni ljudsko-šolski dobi v delokrog učiteljevega dela pri narodovem izobraževanju. Kljub temu, da postavlja uredba o organizaciji strokovno nadaljevalnega šolstva učitelje ljudskih šol na zadnje mesto, bo JUU še nadalje sodelovalo pri nadaljnji spopolnitvi te panoge naše prosvete z zahtevo po spremembi onih členov uredbe o organizaciji strokovno-nadaljevalnih šol, ki postavljajo učitelje ljudskih šol v neprikladen in nezaslužen položaj. Dasi je uredba o organizaciji strokovno-nadaljevalnega šolstva vsaj deloma uredila pravni in materialni položaj vsega učiteljstva na teh šolah, bo dolžnost vseh učiteljskih društev, da vzbudijo med občinstvom zanimanje za obrtniški stan, pri vajenčevih starših pa pobijajo mnenje, da je obrt nekaj manj vrednega in da je vajencu kazen za to, ker se ni hotel učiti.

Iz šolske prakse nam je znano, da posejajo obrtno-nadaljevalno šolo še vedno v veliki večini učenci z dovršeno osnovno šolo in prav malo z višjo predizobrazbo; zato potrebujejo vajenci učiteljev-pedagogov, ki jim znajo vsako novost metodično razložiti; pri pouku na obrtnih nadaljevalnih šolah pa ne rabijo učenjakov. Ves postopek pri pouku moramo prilagoditi učenčevi individualnosti.

Zahteve učiteljstva so še sledeče:

Vse stroške obrtnih nadaljevalnih šol naj prevzame banovina, ker mnoge občine ne zmorejo prevelikih davkov. Pomoč države, trgovske in obrtne zbornice, industrije je nujno potrebna. Vse strokovno-nadaljevalne šole naj se diferencirajo po strokah, ako je mogoče. Povsod naj se otvorijo razni specialni tečaji za vajence in vajenke. Omenjene zahteve je treba poudarjati na vseh letnih banovinskih in državnih skupščinah, ako hočemo, da bo to šolstvo napredovalo tako, kakor je želja organiziranega učiteljstva in merodajnih činiteljev.

Uradno vodi, ureja in nadzoruje obrtne nad. šole v dravski banovini z veliko požrtvovalnostjo in s podrobnim zanimanjem inšpektor g. M. Presl. Ako upoštevamo gospodarski, kulturni in socialni položaj našega ljudstva po vseh delih naše ožje domovine, vidimo, da so želje organiziranega učiteljstva in vseh v poštev prihajajočih ustanov po napredku tega šolstva utemeljene, akoravno zahteva organizacija obrtnih nadaljevalnih šol mnogo napora in truda. Učiteljstvo in njegova organizacija rada tudi nadalje sodelujeta pri spopolnjevanju strokovno-nadaljevalnega šolstva.

Vinko Rupnik:

Učiteljski pevski zbor „Emil Adamič“

Vinko Rupnik.

Zgodovina slovenskega učitelja je od svojega početka tesno povezana z našo glasbeno zgodovino. Mnogo je bilo učiteljev, ki so uspešno orali na našem glasbenem polju in ki so postavljali temelje naši glasbi. Še danes gradi in dviga učiteljstvo z vso nesebičnostjo in požrtvovalnostjo našo glasbo, predvsem našo pevsko umetnost. Vidna učiteljska institucija, ki se je postavila v službo slovenske pevске umetnosti, je Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič«.

Učiteljski pevski zbor je rodila potreba po udeleževanju učiteljskega stanu na polju slovenske glasbene kulture: gojiti in širiti slovensko, jugoslovansko in slovansko narodno in umetno pesem, delovati za povzdigo mladinskega petja in petja v šoli ter vzgajati učitelje - pevovodje. To potrebo je slovensko učiteljstvo imelo za tako aktualno, da je leta

1927. na skupščini v Kranju sprejelo sklep, s katerim se je zavezalo tudi gmotno podpirati svoj stanovski pevski zbor. S tem je Učiteljski pevski zbor prevzel važno misijo, ki ustreza slovesu učitelja - pevca, nalogo, ki jo rešuje v zadovoljstvo naše glasbene javnosti in učiteljskega stanu; slovensko učiteljstvo pa je s svojo obvezo dokumentiralo svoje najgloblje razumevanje za kulturne potrebe našega naroda, posebno za pevsko kulturo, za katero žrtvuje toliko kakor noben drug stan.

Preden pričnemo ocenjevati delo UPZ za naš učiteljski stan, moramo primerjati razmere, v katerih deluje, z razmerami vseh ostalih pevskih druženj. Naleteli bomo na specifične težkoče, ki so vsem ostalim pevskim edinicam malo ali pa celo povsem neznan. Ze sama sestava zbora — članstvo službuje po različnih krajih naše banovine — in način izvajanja pevskih tečajev (tri, štiri, pet in večdnevni tečaji ob praznikih in počitnicah po 6 do 8 ur dnevno) povzročata največje pogoje za uspešno društveno delovanje in zahtevata od članstva fizičnih in gmotnih žrtev, od odbora pa načrtnega dela in smotne finančne politike, da vzdrži zbor v ravnovesju. V prvih letih svojega obstoja je UPZ prirejal samo koncerte in pevске turnee, kasneje pa je zgolj iz potrebe posegel tudi po vsem delu, s katerim se lahko dvigne naša mladinska glasba in poveča kader učiteljev - pevovodij. S tem se je povečal njegov delokrog, povečali so se pa tudi izdatki.

V teku svojega 14-letnega obstoja je imel UPZ nad 100 glasbenih prireditelj doma in v inozemstvu. Na svojih koncertih in koncertnih turnejah ni samo propagiral lepoto naše pesmi, temveč je odpiral pota slovenskemu, oziroma jugoslovanskemu učiteljstvu, prikazoval njegovo delo za narodno kulturo, poglabljal tovariške odnose, krepil njihove vezi ter širil idejo medsebojnega spoznavanja, spoštovanja in bratstva. Že ob 10-letnici UPZ je napisal pokojni slovenski skladatelj prof.

Josip Ambrožič:

Učiteljska organizacija in strokovne nadaljevalne šole

Zahteve učiteljstva in njegove stanovske organizacije po razmahu strokovno-nadaljevalnih šol segajo daleč nazaj v prejšnje stoletje. Takoj po zakonitvi novega avstrijskega zakona o ljudskih šolah leta 1869. se je zavzelo takratno učiteljstvo na svojih javnih zborovanjih za ustanavljanje in določilo svoje stališče za ureditev strokovno-nadaljevalnih šol, poudarjajoč, da se bo začela mala obrt lepše razvijati in laže tekmovati s tujimi proizvedli šele takrat, ko bo naš obrtnik na tisti stopnji umstvene in strokovne izobrazbe, na kateri so njegovi tovariši v drugih industrijsko razvitih deželah. Temeljita strokovna izobrazba je temelj uspešnemu delu obrtniškega stanu. V ta namen nam je treba poleg strokovnih šol tudi obrtno nadaljevalnih, — Tako učiteljska organizacija.

Razvoj teh vrst šolstva je bil zelo počasen, ker ni imela tuja nam oblast dovolj zanimanja za napredek strokovno-nadaljevalnega šolstva; saj so se morali takratni mojstri in sploh obrtniki nadalje izobraževati v raznih tečajih izven ožje domovine ter posecati

razstave in zavode na Dunaju, kjer je bilo takrat že nekaj takih šol.

Te nedostanke je izprevidela tudi Zaveza jugoslovanskih učiteljskih društev, zato je na glavni skupščini v Trstu 1891. razpravljala o temi: **Važnost obrtno-nadaljevalnih šol.** Največ zaslug si je bil v tem pogledu pridobil pok. Iv. Lapajne, ravnatelj meščanske šole v Krškem, ki je podal tudi referat s sledečo resolucijo: Na vsaki tri- in večrazrednici, kjer se peča prebivalstvo z obrtno, naj se bo gmotni obstoj zagotovljen, osnuje obrtno-nadaljevalna šola. Dodatno k referatu in resoluciji je govoril tudi nadiučitelj Vojteh Ribnikar s predlogom: **Zaveza naj dožene, kdo bo plačal šolstvo?**

Leta 1892. je na glavni skupščini Zaveze v Kranju poročal ravnatelj Ivan Lapajne: **O nadzorstvo slovenskih obrtno-nadaljevalnih šol s predlogom in z zahtevo, da naj se nadzorstvo slovenskih obrtno-nadaljevalnih šol izroči šolnikom, ki so zmogni slovenščine.**

Kakor vidimo, iz navedenih poročil, je učiteljska organizacija sodelovala ne samo pri

Člani upravnega in nadzornega odbora ter predsedniki sreskih učiteljskih društev JUU sekcije za dravsko banovino na skupnem zborovanju v Celju, 14. novembra 1937.

Emil Adamič o delu zbora naslednje: »Desetletno delo UPZ je tedaj zaoralo globoke brazde v našo občo jugoslovensko kulturno zemljo, jih zasejalo z zdravim, plemenitim semenom, ki že sedaj leto za letom rode dragocene, koristne plodove. Vsa čast slovenskemu učitelju - pevcu. Uspeh Učiteljskega pevskega zbora je uspeh vsega učiteljskega stanu.«

Domači in tuji glasbeni kritiki označujejo UPZ za doslednega propagatorja sodobnih glasbenih del, posebno pri nastopih v kraju svojega sedeža. V izpopolnjevanju te naloge nima sicer v širokih plasteh naroda največjega odmeva in razumevanja, ostaja pa le dosleden začrtanemu programu. Ali ne bi UPZ mnogo bolj škodovalo na ugledu in slovesu, ako bi skliceval na vaje svoje pevsko družino z namenom, da bi predvajal koncertni javnosti skladbe, ki jih proizvajajo že ostali pevski zbori? Ali bi njegovo delo ustrezalo slovesu učitelja - pevca? In kako nerentabilno bi UPZ izrabljaj pomoč svojih stanovskih tovarišev? Koliko sodobnih skladb kvalitativne vrednosti, ki jih je UPZ odkupil potom razpisov, bi ostalo na mizah naših komponistov, ako bi jih ne izvajal UPZ?

Najlepše je označil smer dela UPZ zborov dirigent prof. Pavel Šivic, ki je ob svojem nastopu na pevovodsko mesto napisal te-le besede: »Naloga in dolžnost UPZ pa je tudi, da skrbi za izvajanje vseh skladb svojega pokojnega predsednika E. Adamiča in obenem upošteva izdatno, a kritično delo najmlajše generacije, ki bo glede na zborovsko ustvarjanje imelo v Učiteljskem zboru veliko, če ne edino zaslonbo.«

Današnje delo učiteljev - pevcev je torej častno za ves učiteljski stan, ker z njim dviga njegov ugled. Učitelji - pevci so se postavili v službo glasbe, kakor se je drugo učiteljsko postavilo v službo ostalih panog narodne kulture, za katero žrtvuje prav toliko, kakor UPZ za glasbo.

S pevskimi turnejami je UPZ ponesel sloves slovenskega učitelja v svet. S koncerti po Češkoslovaški republiki leta 1930. so naši učitelji - pevci proslavljali 80-letnico velikega državnika T. Masaryka, turneja po Vojvodini pod pokroviteljstvom Nj. Vel. kraljice Marije, turneja ženskega zbora po severnem delu Hrvatske, dalje kratka pevka turneja po Prekmurju in zadnja turneja po Bosni in Dalmaciji so se vršile z namenom, navezati kulturne stike s tamošnjim učitelstvom, dočim se je vršila turneja po južni Bolgariji v znamenju bratskega zblizanja, a turneja po Srbiji v proslavo 25-letnice njenega osvobođenja.

Učiteljski pevski zbor pa je nastopal tudi na učiteljskih državnih in banovinskih skupščinah in drugih učiteljskih proslavah, kakor n. pr. na proslavi 20-letnice osvobođenja in zedinjenja naše države, ki so jo priredila obmejna učiteljska društva v Mariboru.

Iz vrst UPZ je izšlo mnogo pevovodij in pevskih organizatorjev, ki sedaj uspešno delujejo med narodom. Pri studiju koncertnih programov dobi članstvo toliko praktičnih napotkov, da lahko prevzema z znanjem, ki si ga je pridobilo na učiteljsku ter izpopolnilo

pri UPZ, vodstvo različnih pevskih zborov. Iz zborovskih vrst je izšel tudi dirigent Trboveljskega Slavčka, ki je imel v zboru in njegovih funkcijah največje pomočnike.

UPZ je imel namen, prirediti glasbeno - narodopisno anketo s praktičnim tečajem za naše učiteljske, da se obnovi nujno potrebna permanentna akcija za zbiranje in ohranitev glasbeno - narodopisnih dokumentov za slovensko folkloro. Tečaj bi usposobil učiteljske za nabiralec in zapisovalce narodnega blaga, ker lahko izvrši učiteljsko to nalogo najbolj vestno, z najmanjšimi stroški in v najkrajšem času. UPZ je izdelal že popoln načrt za izvedbo tega tečaja, vendar ga je moral zaradi pomanjkanja gmotnih sredstev preložiti na poznejši čas.

Tudi v pogledu mladinske glasbe in petja v šoli ima UPZ svoje zasluge, ima pa za prihodnost še načrte, ki ne bodo ostali brez vpliva na razvoj naše mladinske glasbe. UPZ posega s tem v praktično delo učiteljskega ter mu pomaga pri delu v šoli. Za enkrat je UPZ priredil v Ljubljani festival mladinskih pevskih zborov. Velik je pomen takih prireditev za mlade pevce, ki bodo nekoč zasedli mesta v pevskih zborih in nadaljevali delo svojih prednikov. S takimi nastopi se goji v mladih srecih smisel in ljubezen do petja in pesmi.

Spričo vsesplošnega dviga in razvoja slovenske mladinske glasbe so nastale nove nujne potrebe, katerim skuša ustreči UPZ. Da bi se petje vseh mladinskih zborov postavilo na enotno podlago, skuša UPZ ustanoviti osrednjo organizacijo mladinskih zborov, ki bi moralno in gmotno podpirala delovanje posameznih zborov. Stremenje zbora je, dvigniti petje po šolah ter vzgajati pevski naraščaj.

UPZ je začel tudi s podrobnim delom za povzdigo petja po šolah. Izdal je dva glasbeno - priročnika, prvega pod naslovom »Mladini«, drugega za materinski dan pod naslovom »Materinski dan«. V zadnjem priročniku so pesmi za materinski dan, šolski praznik, za katerega je bilo najtežje sestaviti primeren koncertni program.

Se mnogo začrtanega dela je ostalo zaradi pomanjkanja gmotnih sredstev in prilik samo na papirju, ker je UPZ pevka družina, ki izvršuje vse svoje delo samo ob pomoči učiteljskega, večanjenega v JUU, sekciji za dravsko banovino v Ljubljani, in ne dobiva od oblasti nikakih subvencij. Koliko uspešneje bi bilo njegovo delo, ako bi bilo podprto od merodajnih činiteljev.

Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič« je v 14-letnem obstoju ob danih prilikah častno izvrševal delo v korist učiteljskega stanu in naroda. Svest si svoje naloge in ob vsestranski podpori slovenskega učiteljskega bo ostal tudi nadalje propagator naše pesmi, reformator mladinske glasbe in najboljša šola pevovodij, kar bo le v korist slovenske glasbe in ugledu stanu. Le s pomočjo takih kulturno - prosvetnih organizacij je mogoče obrniti pozornost javnosti na naše delo ter jo zainteresirati za naše težnje in zahteve.

Učiteljsko društvo Krško

Na pobudo tov. Frančiška Gabrška, upravitelja v Krškem, se je ustanovilo 6. maja 1886. Pedagoško društvo, ki mu je predsedoval on. Prvi občni zbor novega društva je bil 2. avgusta 1. 1886. v Krškem. Zborovanja se je udeležilo nad štirideset članov in mnogo drugega občinstva. Ena glavnih namer je bila izdaja »Zbornika« — pedagoško-didaktične vsebine.

L. 1888. je društvo pristopilo k Zavezi in priredilo prvo slovensko razstavo učil, ki se je pozneje izpopolnjevala. V tem letu je bil izvoljen v odbor dr. Tomaž Romih, ki je bil drugi predsednik Zaveze.

L. 1892. je prosil odbor Družbo sv. Cirila in Metoda za ustanovitev privatnega slovenskega učiteljskega društva.

Na društvenem zborovanju 5. septembra 1895. v Novem mestu, je bil sprejet predlog, naj pridobi društvo za vstop tudi slovenske profesorje, da bo društvo služilo ljudski in srednji šoli.

Po odhodu tov. Gabrška v Ljubljano l. 1895. je vodil do l. 1899. društvo tov. Bezla, nato Ivan Lapajne, Ljudevit Stiasny, Josip Brinar, Dragotin Humek, Maks Hočevar, Leopold Levstik, Janko Golob, Janko Vanič, Matija Brezovar, Ivo Pečnik in od l. 1936. dalje pa Ivo Hrovat.

Društvo je izdalo 7 Pedagoških letnikov, razen tega še Gabrškova dela: Občno vzgojeslovje, Občno ukoslovje, Izkustveno dušeslovje, Jezikovni pouk, Logika, Narodni pouk, Bezlajevo: Pouk v črtah, Navodilo k početnemu risanju in oblikoslovju in Stavbni crteži s proračuni.

L. 1909. je izdalo društvo zbirko prostih spisnih nalog, leto pozneje Humekovo: Merstvo v vsakdanjem življenju.

Trajen spomenik so si postavili tovariši: Ivan Lapajne kot zadrugar, dr. Tomaž Romih ima največjo zaslugo za obnovo tukajšnjih vinogradov, Ljudevit Stiasny je bil praktični pedagoški pisatelj, Fran Gabršek je bil ustanovnik društva, zbudil je naše pedagoško slovstvo in ga dvignil in širil, njegovi Pedagoški zborniki so bili predhodniki Slov. Šolske Matic, Josip Brinar je bil pedagoški pisatelj, Dragotin Humek je znan pisatelj, urednik in slikar, pozneje je bil predsednik društva meščanskošolskih učiteljev. Aleksander Lunaček si je postavil živ spomenik kot gospodarstvenik in sadjar.

Mira Engelman:

Šolski radio

Mira Engelmanova, tajnica odseka za šolski radio.

Pridobitve moderne tehnike si bolj in bolj utirajo pot v najrazličnejša področja. Med najvažnejše sodi gotovo radio, ki je v razmeroma kratkem času postal tudi važen učni pripomoček moderne šole. Z osnovanjem šolskega radia je predvsem ljudska šola dobila novo, zanimivo učno in vzgojno ustanovo, ki poživlja in izpopolnjuje učiteljevo delo pri pouku.

K svoji prvi seji se je sestel odbor za šolski radio dne 23. maja l. 1931. Radio-postaja Ljubljana je namreč zaprosila kr. bansko upravo za dovoljenje, da sme uvesti v šole dravske banovine šolski radio in prirediti šolske ure. Kr. banska uprava je načelno odobrila predlog in je poverila izvedbo šolskega radia JUU, sekciji za dravsko banovino.

Po temeljitih pripravih je bila dne 3. novembra l. 1931. prva otvoritvena oddaja in od tedaj so se vršile tekom vsakega šolskega leta po 2 tedenski uri, tako da imamo doslej 521 oddaj, ki so bile jako pestre po vsebini in obliki. Z letošnjo »Vidovdansko proslavo« smo zaključili osem let delovanja šolskega radia.

Kadar pridete v Ljubljano, se zgledite pri obvezni manufakturni veletrgovini

R. MIKLAUC
»pri škofu«
Lingarjeva ulica — Pred škofijo

kjer boste našli veliko izbiro blaga za moške in ženske obleke po izredno ugodnih cenah. Ne pozabite: R. Miklauc, Ljubljana

Ivan Michler:

Delo za gospodarsko osamosvojitev stanu

Ivan Michler, predsednik »Učiteljske tiskarne« in predsednik gospodarskega sveta sekcije.

Moto: Gospodarstvo je moč.

Slovensko učiteljsko učiva uživa med svojimi hrvatskimi in srbskimi tovariši upravičen sloves, da ima v vsej državi najboljše izgrajeno in opravljano organizacijo.

Naši starejši tovariši so nam položili mnogo obetajoče temelje na vseh področjih skupnega dela in tako tudi za naše gospodarske ustanove. Desetletja se že vrši idejna poglobitev v organizaciji, vzporedno s tem pa se je razvijala tudi gospodarska stran našega stanu. Tesne gospodarske razmere, v katerih je živel učiteljski, so mu narekovali, da se je začelo zgodaj zanimati za razne samopomožne akcije in ustanove socialnega kakor tudi gospodarskega značaja. Prebridko je občutilo, da spada med gospodarsko najšibkejšje sloje ter prišlo do spoznanja, da pomoč ne bo prišla od zunaj, temveč da leži v njem samem in da je potrebna le zavest skupnosti in spoznanje, da je v dobro organizirani in

Umevno je, da je moral šolski radio tekom teh let premostiti mnoge težave, da se je dvignil iz skromnih začetkov; a ne iz lastnih sredstev, temveč s podporo kr. banske uprave in radio-oddajne postaje. V prvi vrsti si je odbor prizadeval zainteresirati za to potrebno ustanovo najširši krog našega učiteljskega. Skušal je to doseči s članki v »Prosveti«, v »Popotniku« in s stalno rubriko v »Učiteljskem tovarišu«, kjer se poleg člankov objavlja tudi program oddaj. V ta namen je imiral tudi člana odseka prof. N. Kureta, da je spisal knjižico »Šolski radio«, ki pregledno prikazuje naše poizkuse na tem polju, poleg tega pa podčrtava tudi vse dobrine pri tujih sistemih šolskega radia. Da bi tudi naši mladini ugledil pot v znanje radiotehnike, je prevedel iz esperanta tedanji član odseka prof. L. Andrée knjigo »Sedaj vem, kaj je radio«.

Kot važno pomožno sredstvo za izvedbo svojega načrta je odbor smatral počitniške radio tečaje. Zato je priredil tak tečaj v Ljubljani in Mariboru z namenom, da udeležence seznanji z osnovnimi pojmi elektrotehnike in radiotehnike ter jim pokaže, da se da z izdelavo radio aparatov pričeti na prav lahek način. Tako se je realizirala tudi misel radio-odseka, pomnožiti število radio-amaterjev, ki naj skrbijo potem za propagando in seznanjanje učence višjih razredov z bistvom radio-aparata, ki naj bi jim služil tudi za učilo.

Zal da pozneje naše prošnje za uresničenje takih tečajev niso bile ugodno rešene. Mnogo krivde na tem ima gotovo tudi odlok ministrstva prosvete iz leta 1933., ki radi štednje zabranjuje nabavo radio aparatov po šolah.

Tudi naše prizadevanje v tekočem šolskem letu, da bi kr. banska uprava vstavila v svoj vsakoletni proračun gotovo vsoto za nabavo šolskih radio aparatov in za njihovo vzdrževanje, ni našlo ugodnega odziva. Vendar nam poslana poročila dokazujejo, da je poslušalo veliko otrok šolske oddaje, za kar se moramo zahvaliti našemu požrtvovalnemu učiteljskemu, ki je stavilo svoje aparate na razpolago šolski mladini.

Zelimo, da bi se v bodoče to število še pomnožilo, da bi tudi od naših središč skrajno oddaljene šole bile vsaj na ta način v kontaktu z domačim in zunanjim svetom.

Zato — v vsako šolo radio aparat!

zavedni množici nepremagljiva sila le tedaj, če se gospodarsko osamosvoji.

V zavesti, da je gospodarstvo moč, je iz malih in skromnih začetkov zraslo v področju sedanjega JUU, sekcije za dravsko banovino, deset zadrug, katerih namen je, podpreti učiteljevo idejno delo in stremenje ter mu tako pomagati k povoljnim in trajnim uspehom v lastno in splošno korist. Delimo jih v dve skupini:

1. **Gospodarske:** Učiteljska tiskarna in knjigarna s podružnico v Mariboru, Hranilnica in posojilnica učiteljskega konvikta v Ljubljani, Gospodarska in kreditna zadruga v Celju.

2. **Socialne:** Učiteljska samopomoč, Samopomoč učiteljskih otrok v Ljubljani, Dom učiteljev v Ljubljani, Učiteljski zdraviliški dom v Rogaški Slatini, Učiteljski zdraviliški dom ob morju, Učiteljski dom v Ljubljani in Učiteljski dom v Mariboru, ki se pa udeležujejo tudi gospodarsko z namenom pridobivanja sredstev za svoje socialne cilje.

Ob današnjem jubileju je potrebno, da seznanimo naše članstvo in tudi širšo javnost z našimi stanovskimi zadrugami in z našim stremenjem po gospodarski osamosvojitvi ter da pokažemo našim mlajšim tovarišem smernice za bodoče zadrugno delo v okviru stanovske organizacije kakor tudi za zadrugno delo med narodom.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Kdor je zasledoval delo in razvoj naše stanovske organizacije, se je lahko prepričal, da se je posluževala v borbi za svoje pravice v prvi vrsti tiska. Da je Učiteljski tovariš najstarejši stanovski pa tudi slovenski list in da ima »Popotnik« tudi že lepo starost, je znano, manj znano pa bo zlasti mlajšim tovarišem in tovarišicam, kakšne težave je imela »Zveza« s svojimi listi. Romali so iz tiskarne v tiskarno, vedno v nove težkoče, zapreke in odvisnosti.

Zato je l. 1904. začel upravni odbor »Zaveze« razmišljati, kako bi prišel do lastne tiskarne, da bi zagotovil učiteljskemu tisku popolno neodvisnost. Kakor nalašč se ji je v kratkem ponudila ugodna prilika. Naprodaj je bila »Kleinova« tiskarna v Ljubljani.